

**Київський національний торговельно-економічний
університет Харківський торговельно-економічний інститут**

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Міжнародна економічна діяльність України

повна назва навчальної дисципліни

для підготовки
студентів
освітнього ступеня

бакалавр

молодший бакалавр, бакалавр
чи магістр

року набору

2018

галузі знань

05 Соціальні та поведінкові науки

шифр і назва галузі знань

спеціальності

051 Економіка

шифр і найменування спеціальності

освітня програма /
спеціалізація

Міжнародні економічні відносини

назва освітньої програми / спеціалізації

академічної групи

МБ-18

шифр академічної групи

статус дисципліни

обов'язкова

обов'язкова чи вибіркова

Харків, 2021 рік

Розробник:

Супрун Олег Миколайович,
професор кафедри міжнародного бізнесу,
фінансів та обліку,
доктор економічних наук, професор

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Керівник (гарант) освітньої
програми

Базалієва Людмила Віталіївна,
доцент кафедри маркетингу, менеджменту та
торгівельного підприємництва

прізвище, ім'я, по батькові повністю, посада повністю, науковий
ступінь, вчене звання повністю

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри
міжнародного бізнесу, фінансів та обліку

назва кафедри

Програму розглянуто та затверджено на засіданні методичної комісії інституту,
протокол від 17.05.2021 р. № 7.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Метою викладання навчальної дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» є послідовне формування у студентів системи теоретичних знань про об'єктивні закономірності, реальні процеси та специфічні особливості міжнародної економічної діяльності України, а також практичних навичок щодо здійснення комерційних, інвестиційних та фінансових операцій у міжнародній сфері.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є сукупність господарських, економічних, правових відносин щодо формування та розвитку міжнародної економічної діяльності України.

Міждисциплінарні зв'язки вивчення навчальної дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України» ґрунтуються на знаннях навчальних дисциплін «Міжнародна торгівля», «Міжнародний бізнес» та є основою для подальшого засвоєння навчальних дисциплін, таких як «Європейська інтеграція», «Міжнародні стратегії економічного розвитку», «Міжнародна система вирішення торговельно-економічних спорів».

Мова викладання – українська.

2. ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна забезпечує набуття студентами:

загальних компетентностей:

ЗК 1. Здатність навчатися та бути сучасно навченим;

ЗК 2. Здатність продукувати нові ідеї, системно мислити, проявляти креативність, гнучкість, уміння управляти часом;

ЗК 3. Здатність до усної та письмової загальної комунікації державною та іноземними мовами;

ЗК 5. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, пошуку, оброблення та оцінювання інформації, процесів та явищ з різних джерел з метою виявлення проблем, формулювання висновків (рекомендацій), вироблення рішень на основі логічних аргументів, забезпечення якості виконуваних робіт з урахуванням національних та міжнародних вимог;

ЗК 6. Здатність проводити дослідження економічних явищ та процесів у міжнародній сфері з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків;

ЗК 7. Уміння бути критичним та самокритичним до розуміння чинників, які справляють позитивний чи негативний вплив на спілкування з представниками інших бізнес-культур та професійних груп різного рівня (з фахівцями з інших галузей знань/видів діяльності) на засадах цінування різноманітності та мультикультурності та поваги до них;

ЗК 10. Вміння використовувати набуті знання, розуміти предметну область та професію на практиці, бути відкритим до застосування знань з урахуванням конкретних ситуацій;

ЗК 11. Спроможність формалізувати та розв'язувати проблеми, приймати обґрунтовані управлінські рішення на основі взаємоузгодження суспільних, колективних та індивідуальних інтересів;

ЗК 12. Здатність реагувати на зміни в міжнародному бізнес-середовищі та адаптуватись до них на основі використання новітніх підходів до ведення міжнародного бізнесу; адекватно оцінювати і прогнозувати економічні та соціальні явища, системність у прийнятті обґрунтованих рішень.

фахових компетентностей:

ФК 1. Здатність виокремлювати закономірності, характерні ознаки та тенденції розвитку світового господарства, особливості реалізації економічної політики та світових інтеграційних / дезінтеграційних процесів;

ФК 2. Розуміння базових категорій, новітніх теорій, концепцій, правил, технологій, методів і принципів функціонування міжнародних економічних відносин і здатність їх застосувати для розвитку зовнішньоекономічної діяльності України;

ФК 3. Розуміння сутності й особливостей функціонування моделей економічного розвитку як середовища міжнародного бізнесу;

ФК 4. Здатність визначати функціональні особливості, характер, рівень та ступінь взаємозв'язків між суб'єктами міжнародних економічних відносин на

мега-, макро-, мезо- і макрорівнях та налагоджувати комунікації між ними;

ФК 5. Здатність здійснювати комплексний аналіз та моніторинг кон'юнктури світових ринків, оцінювати зміни міжнародного середовища та вміти адаптуватися до них;

ФК 8. Знання про стан досліджень міжнародних економічних відносин та світового господарства у міждисциплінарному поєднанні із політичними, юридичними, природничими науками;

ФК 12. Здатність спілкуватися на професійному та соціальному рівнях з використанням фахової термінології, включаючи усну і письмову комунікацію державною та іноземними мовами.

програмних результатів навчання:

ПРН 1. Усвідомлювати необхідність навчання впродовж усього життя, дотримуватися принципів безперервного розвитку та постійного самовдосконалення; прагнути професійного зростання, проявляти толерантність та готовність до інноваційних змін;

ПРН 2. Мислити креативно та критично, володіти навичками самоаналізу, самоменеджменту, самовдосконалення, тайм-менеджменту, критично оцінювати наслідки продукованих ідей;

ПРН 4. Досліджувати економічні явища та процеси у міжнародній сфері на основі розуміння категорій, законів; виділяючи й узагальнюючи тенденції, закономірності функціонування та розвитку світового господарства з урахуванням причинно-наслідкових та просторово-часових зв'язків;

ПРН 5. Демонструвати навички письмової та усної комунікації державною та іноземними мовами, фахово використовувати економічну термінологію;

ПРН 8. Досліджувати та ідентифікувати функціональні області та їх взаємозв'язки, налагоджувати комунікації між суб'єктами міжнародних економічних відносин різного рівня;

ПРН 9. Виявляти, окреслювати та формалізувати проблеми; систематизувати й упорядковувати отриману інформацію про зовнішнє та внутрішнє середовище міжнародного бізнесу; оцінювати та пояснювати вплив ендогенних і екзогенних факторів на процеси та явища у світовому господарстві; формулювати висновки і розробляти рекомендації з метою адаптації до нової ситуації з урахуванням особливостей національного і міжнародного середовища;

ПРН 15. Підбирати і вміло застосовувати аналітичний інструментарій дослідження стану та перспектив розвитку окремих сегментів міжнародних ринків товарів і послуг з урахуванням їх основних форм, зокрема: міжнародної торгівлі товарами та послугами, міжнародного руху капіталу, міжнародних валютно-фінансових та кредитних відносин, мобільності людських ресурсів, міжнародного трансферу технологій.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Міжнародна економічна діяльність: концептуальні засади та сучасні особливості

Сутність поняття «міжнародна економічна діяльність», його зміст. Аналіз сучасного стану міжнародних господарських зв'язків України. Основні напрямки державної політики щодо забезпечення сприятливих нормативних та організаційних передумов міжнародної економічної діяльності України. Принципи міжнародної економічної діяльності: загальні, специфічні та національні, їх характеристика. Основні форми міжнародної економічної діяльності.

Суб'єкти міжнародної економічної діяльності. Суб'єкти мікроекономічного рівня, їх характеристика. Суб'єкти макроекономічного рівня: загальнодержавні, координаційні, галузеві, територіальні, спеціалізовані, недержавні. Суб'єкти міжнародного рівня, їх характеристика: Світова організація торгівлі, Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Економічна і соціальна рада ООН.

Поняття світового господарства. Оцінка природи світового господарства. Фактори становлення сучасного світового господарства. Аналіз поточного стану та тенденцій розвитку світового господарства. Ознаки сучасного світового господарства. Процес глобалізації світового господарства. Місце та роль України в розвитку світового господарства.

Тема 2. Економічні чинники та оцінка ефективності міжнародної економічної діяльності

Відкритість національної економіки: сутність, показники та зв'язок із ефективною економікою. Основні показники, що характеризують відкритість економіки показники та оцінка розвитку міжнародної економічної діяльності України в системі відкритої економіки

Поняття «ефективна економіка» та його відмінність від поняття «відкрита економіка».

Поняття платіжного балансу. Структура платіжного балансу. «Дефіцитність» або «профіцитність» платіжного балансу. Платіжний баланс як інструмент відображення ступеня інтенсивності та ефективності розвитку міжнародної економічної діяльності. Валовий зовнішній борг України.

Засоби впливу на умови формування платіжного балансу: девальвація та ревальвація. Умови формування платіжного балансу в Україні. Рахунок зовнішніх балансів України: аналіз статистичних та прогнозних даних.

Поняття валового зовнішнього боргу. Зовнішній борг України. Види заборгованості. Показники валового зовнішнього боргу України.

Тема 3. Україна в міжнародній торгівлі товарами і послугами

Поняття міжнародної торгівлі, його зміст. Факторні передумови участі України в міжнародній торгівлі. Фактори, що впливають на розвиток

міжнародної торгівлі України: фактори первинного порядку, фактори вторинного порядку.

Україна в міжнародній торгівлі товарами: загальний режим. Експортно-імпортна діяльність: види та українська специфіка. Україна в товарообмінних операціях. Аналіз експортно-імпоротної діяльності України, структура українського експорту та імпорту. Міжнародна торгівля послугами, її зміст. Тенденції розвитку міжнародного туризму. Інститути та інструменти регулювання міжнародного туризму в Україні.

Види міжнародних послуг та їх класифікація. Міжнародний ринок послуг. Особливості становлення ринку послуг у відкритій економіці України. Експортно-імпортна діяльність України послугами, її характеристика. Особливості регулювання міжнародної торгівлі України в умовах СОТ. Експортна політика України, її пріоритети. Імпортна політика України.

Тема 4. Україна у міжнародному переміщенні капіталу

Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Вивіз капіталу як форма міжнародного руху капіталу. Прямі іноземні інвестиції. Портфельні інвестиції. Вивіз позичкового капіталу: міжнародний кредит, міжнародні облігації.

Сучасні особливості міжнародного інвестиційного процесу. Інвестиційні інтереси – рушійна сила руху капіталів. Особливості інвестиційних процесів у світовій економіці.

Участь України у міжнародних ринках інвестицій. Аналіз міжнародної інвестиційної діяльності України. Трансформація вітчизняної інвестиційної політики.

Транснаціоналізація українського бізнесу. Міжнародні транснаціональні корпорації. Промислово-фінансові групи. Холдинги.

Тема 5. Україна на світовому ринку праці та міжнародній міграції робочої сили

Поняття міжнародної міграції робочої сили, його сутність. Причини, що зумовлюють міжнародну міграцію робочої сили. Види міжнародної міграції робочої сили, їх класифікація. Основні напрями міжнародної міграції робочої сили. Світовий ринок праці, його формування та характеристика.

Регулювання міжнародної міграції робочої сили. Органи регулювання міжнародної міграції робочої сили на національному рівні, їх характеристика. Міжнародний рівень регулювання міжнародної міграції робочої сили. Міжнародна організація праці, її функції.

Міжнародна організація з міграції, її функції. Методи регулювання імміграції. Еміграція населення з України, її причини та характеристика. Імміграція в Україну. Проблеми України сфері міжнародної міграції робочої сили та шляхи їх вирішення.

Тема 6. Участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві

Міжнародна передача технологій, її зміст. Правові інструменти захисту нових технологій: патент, ліцензія, копірайт, товарна марка. Основні форми міжнародної передачі технологій. Патентна угода. Ліцензійна угода. „Ноу-хау”. Інжиніринг. Види ліцензійних платежів, їх характеристика.

Сучасні тенденції міжнародного руху технологій. Інструменти науково - технічного регулювання у відкритій економіці. Інформатизація як визначальний фактор моделі міжнародного співробітництва. Впровадження, експорт та імпорт інновацій в Україні.

Технопарки в стратегії розвитку відкритої економіки. Характеристика технологічних парків України. Макроекономічна політика України у сфері регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва в контексті сучасного науково-технічного прогресу. Стандартизація як фактор та умова міжнародного співробітництва.

Тема 7. Україна у системі міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин

Міжнародні валютно-фінансові відносини, їх сутність. Поняття валютного курсу, валютної політики та міжнародного кредиту. Міжнародні валютно-фінансові інструменти в моделі відкритої економіки. Види валютної політики.

Валютний ринок, його місце у міжнародних валютно-фінансових відносинах. Типи валютних угод. Залучення України до міжнародного валютного ринку. Ризики макроекономічної дестабілізації через відкритість фінансово-монетарної та інвестиційної сфери. Зовнішня заборгованість України.

Кредитний ринок в умовах відкритої економіки України. Співробітництво України з міжнародними фінансовими організаціями. Стан співробітництва України зі світовим банком. Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом. Співробітництво України з Європейським банком реконструкції та розвитку.

Тема 8. Інтеграція України у міжнародну економічну діяльність та економічна безпека

Поняття міжнародної економічної інтеграції, її суть. Передумови міжнародної економічної інтеграції. Особливості регіональної інтеграції.

Основні етапи міжнародного інтеграційного процесу: преференційна зона, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний союз, повна економічна інтеграція, їх характеристика.

Західноєвропейський вектор інтеграції економіки України. Завдання та умови європейської інтеграції України. Історико-економічні передумови європейської інтеграції. Європейська інтеграція як фактор прискорення економічного розвитку країн ЄС. Етапи розширення ЄС. Можливості українського співробітництва з ЄС.

Участь України в інтеграційних об'єднаннях на пострадянському просторі. Торговельно-коопераційні відносини та інтеграційний режим України з країнами СНД. Єдиний економічний простір, його цілі. Митний союз та можливість участі у ньому України. Євразійське економічне співробітництво, його місце у формуванні Митного союзу та Єдиного економічного простору.

Економічна безпека України за умов відкритої економіки. Поняття економічної безпеки держави в міжнародному конкурентному середовищі. Складові економічної безпеки. Економічна безпека в контексті сучасної геополітики. Актуальні проблеми економічної безпеки України.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1 Обсяги та структура навчальної дисципліни за навчальними роками

Форма навчання	Вид навчальних занять	Навчальні роки							
		2018/2019		2019/2020		2020/2021		2021/2022	
		Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна	Осінь	Весна
Денна повна	Лекційні заняття							28	
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття							28	
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів							124	
	Усього годин							180	
Денна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна повна	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								
Заочна скорочена	Лекційні заняття								
	Семінарські заняття								
	Практичні заняття								
	Лабораторні заняття								
	Курсова робота (проект)								
	Самостійна робота студентів								
	Усього годин								

[illegible]

Теми дисципліни	Обсяг у годинах																							
	денна форма												заочна форма											
	повна						скорочена						повна						скорочена					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС		Л	СЗ	ПЗ	ЛЗ	СРС
міжнародну економічну діяльність та економічна безпека																								
Усього годин / кредитів ECTS	180/6	28		28		124																		

Навчальні матеріали з освітнього компоненту доступні на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/course/view.php?id=4862>

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Міжнародна економічна діяльність: концептуальні засади та сучасні особливості

1. Обґрунтувати фактори, що зумовлюють міжнародну економічну діяльність України.
2. Продемонструвати основні абсолютні та відносні переваги України, за допомогою яких вона може посісти вагоме місце в міжнародному поділі праці.
3. Оцінити розвиток міжнародної економічної діяльності України в системі відкритої економіки.

Тема 2. Економічні чинники та оцінка ефективності міжнародної економічної діяльності

1. Поняття «ефективна економіка» та його відмінність від поняття «відкрита економіка».
2. Засоби впливу на умови формування платіжного балансу: девальвація та ревальвація.
3. Показники валового зовнішнього боргу України.

Тема 3. Україна в міжнародній торгівлі товарами і послугами

1. Проаналізуйте товарну і географічну структуру українського експорту.
2. Дайте оцінку диверсифікації українського експорту і його товарної структури.
3. Розкрийте економічну сутність експортного потенціалу.
4. Сутність імпортозаміщення, його важливість для України.
5. Фактори, які обумовлюють розвиток міжнародних ділових послуг у світі та Україні.

Тема 4. Україна у міжнародному переміщенні капіталу

1. Вивіз капіталу як форма міжнародного руху капіталу. Особливості інвестиційних процесів у світовій економіці.
2. Трансформація вітчизняної інвестиційної політики.
3. Міжнародні транснаціональні корпорації. Промислово-фінансові групи. Холдинги.

Тема 5. Україна на світовому ринку праці та міжнародній міграції робочої сили

1. Органи регулювання міжнародної міграції робочої сили на

національному рівні, їх характеристика.

2. Міжнародний рівень регулювання міжнародної міграції робочої сили.
3. Міжнародна організація праці, її функції.
4. Проблеми України сфері міжнародної міграції робочої сили та шляхи їх вирішення.

Тема 6. Участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві

1. Правові інструменти захисту нових технологій: патент, ліцензія, копірайт, товарна марка. Інструменти науково - технічного регулювання у відкритій економіці.
2. Інформатизація як визначальний фактор моделі міжнародного співробітництва.
3. Стандартизація як фактор та умова міжнародного співробітництва.

Тема 7. Україна у системі міжнародних валютно-фінансових і кредитних відносин

1. Види валютної політики.
2. Ризики макроекономічної дестабілізації через відкритість фінансово-монетарної та інвестиційної сфери.
3. Стан співробітництва України зі світовим банком.
4. Співробітництво України з Міжнародним валютним фондом.

Тема 8. Інтеграція України у міжнародну економічну діяльність та економічна безпека

1. Історико-економічні передумови європейської інтеграції.
2. Європейська інтеграція як фактор прискорення економічного розвитку країн ЄС.
3. Торговельно-коопераційні відносини та інтеграційний режим України з країнами СНД.
4. Актуальні проблеми економічної безпеки України.

Зміст, порядок виконання та критерії оцінювання самостійної роботи студентів наведено на Порталі навчальних ресурсів та інформаційної підтримки освітнього процесу інституту: для денної форми - <http://beta-edu.htei.kh.ua/moodle/enrol/index.php?id=4862>

Організація самостійної роботи студентів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про самостійну роботу студентів Харківського торговельно-економічного-інституту;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті.

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ, ПЕРЕДБАЧЕНІ НАВЧАЛЬНИМ ПЛАНОМ

Не передбачено навчальним планом

7. ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Для визначення рівня засвоювання студентами навчального матеріалу використовуються наступні форми оцінювання та схема розподілу балів:

Осінь 2021/2022 н. р.

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
1	Поточний контроль	60	60
1.1	<i>Тема 1</i>		
	Виконання практичного завдання	2	
	Тестування на Порталі	3	
1.2	<i>Тема 2</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	
1.3	<i>Тема 3</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	
1.4	<i>Тема 4</i>		
	Виконання практичного завдання	3	
	Тестування на Порталі	2	
1.5	<i>Тема 5</i>		
	Виконання практичного завдання	5	
	Тестування на Порталі	5	
1.6	<i>Тема 6</i>		
	Виконання практичного завдання	5	
	Тестування на Порталі	5	
1.7	<i>Тема 7</i>		
	Виконання практичного завдання	5	
	Тестування на Порталі	5	
1.8	<i>Тема 8</i>		
	Виконання практичного завдання	5	
	Тестування на Порталі	5	
2	Підсумковий семестровий контроль (письмова екзаменаційна робота)	40	
2.1	Завдання на оцінювання теоретичних знань (комп'ютерне тестування)	10	
2.2	Завдання на оцінювання практичних навичок (розрахунково-аналітичне або ситуаційне завдання)	15	
2.3	Завдання на оцінювання професійних вмінь (розрахунково-аналітичне або ситуаційне, або творче завдання)	15	

№	Рейтингові оцінки	Макс. бали за формами навчання	
		денна	заочна
3	Оцінка з дисципліни	100	

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС. Умовою допуску до підсумкового семестрового контролю є виконання програми навчальної дисципліни і отримання оцінки за виконання завдань поточного контролю не менше ніж 36 балів. Мінімальна загальна кількість балів для отримання позитивної оцінки з дисципліни – 60.

Організація та проведення контрольних заходів регламентується наступними нормативними документами:

- Положенням про оцінювання результатів навчання студентів у Харківському торговельно-економічному інституті;
- Положенням про організацію освітнього процесу у Харківському торговельно-економічному інституті.

Види активності студента з навчальної дисципліни протягом семестру:

1. Самостійне опрацювання тестів відповідно до тем дисципліни.
2. Відвідування аудиторних занять.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

8.1 Основні джерела інформації

1. Бестужева С. В. Міжнародна економічна діяльність України : навчальний посібник / С. В. Бестужева. – Харків : Харківський національний університет імені С. Кузнеця, 2016. – 268 с. – Також доступний : <https://bit.ly/36dJJyE>.

2. Міжнародна економічна діяльність України: навчальний посібник / Галушко В. П., Голомша Н. Є., Файчук О. М., Файчук О. В. – Київ : Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2016. – 447 с.

8.2 Додаткові джерела інформації

3. Міжнародна економічна діяльність України : посібник до вивчення дисципліни / Укл. Михайленко О. Г., Дзяд О. В. – Дніпро : Друкарня: «Сова». 2018. – 350 с.

4. Підприємництво і зовнішньоекономічна діяльність: можливості і ризики України : монографія / М. А. Йохна та ін.; за наук. ред. М. А.

Йохни. – Хмельницький : Хмельницький національний університет, 2013. – 347 с.

5. Єрмакова О. А. Зовнішньоекономічна діяльність регіону : навчальний посібник / О. А.Єрмакова, Ю. Г. Козак; Одеський національний економічний університет. – Одеса : Фенікс, 2013. – 331 с.

6. Сущенко О. А. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств регіону в умовах глобалізації: управління та розвиток : монографія / О. А. Сущенко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ : Ноулідж, 2013. – 315 с.